

Tolstoy Leo

Sevastopoli

Лев Толстой

Sevastopoli

«Public Domain»

Толстой Л. Н.

Sevastopoli / Л. Н. Толстой — «Public Domain»,

Содержание

Sevastopoli joulukuulla 1854	5
Sevastopoli toukokuulla 1855	13
I	13
II	14
III	16
IV	19
V	21
Конец ознакомительного фрагмента.	22

Tolstoy Leo, graf Sevastopoli

Sevastopoli joulukuulla 1854

Aamurusko alkaa juuri kullata taivaanrantaa Sapun-vuoren yläpuolella. Tummansininen merenpinta on jo heittänyt yltään yön hämärän ja odottaa vain auringon ensimmäistä sädettä alottaakseen iloisenvärileikkinsä. Merenpoukamasta huokuu kylmää ja sumua; lunta ei olemissään – kaikki on mustana, mutta pureva aamupakkanen käy kasvoihin ja narskahtelee jalan alla, ja vain meren etäinen, taukoamatonkohina, jonka silloin tällöin keskeyttää Sevastopolista kuuluvalaukausten jyminä, häiritsee aamun hiljaisuutta. Laivoilla on kaikkivaiti; tiimalasi näyttää kahdeksaa.

Severnajan puolella alkaa yön hiljaisuus vähitellen vaihtua päivänhäärinään: tuolla kulkee vahtisotamiehiä kiväärejiin kalisuttaen, tuossa tohtori jo kiiruhtaa sairashuoneelle, tuossa kömpii sotamiesmaaluolasta, pesee jäisellä vedellä ahavoittuneet kasvonsa jakääntyen rusottavaa itää kohti ristii nopeasti silmänsä rukoillen Jumalaa. Tuossa taas mennä kitkuttavat natisten korkeat, raskaat kamelien vetämät madzhara-vankkurit, kuljettaen hautuumaallevainajain verisiä ruumiita, joita ne ovat miltei täpötäyteenkuormatut... Kun lähestytte satamaa, tuoksahtaa omituinen kivihiihen, lannan, märän ja naudanlihan haju vastaan; sataa laatua tavaraa: halkoja, lihaa, vallikoppia, jauhoja, rautaa y.m. – on kasottainmaallensupaikan läheisyydessä. Eri rykmentteihin kuuluviasotamiehiä, toiset reppuineen ja kivääreineen, toiset reputta jakiväärillä, tunkeilee täällä joukolla, tupakoiden, riidellen, raahaten kuormia höyryalukseen, joka savua tuprutellen kelluu sillankohdalla; pikkuveineitä täynnä kaikenlaista kansaa – sotilaita, merimiehiä, kauppiaita, naisia – laskee rantaan ja vesille.

– Grafskajaanko teidän jalosukuisuutenne? Suvaitkaahan, – tarjooteille palvelustaan kaksi tai kolme eronsaanutta matruusia noustenveneistään.

Valitsette sen, joka on lähinnä, harppaatte ruskean, puolimädännehevosenraadon yli, joka viruu liejussa veneen vieressä, ja käytteperäsimeen. Lähdette rannasta. Yltympäriänne on aamuauringossavälkkyvä meri, edessänne vanha matruusi kamelinnahkaisessapäällystakissaan ja nuori valkotukkainen poika, jotka molemmatvaitiollen hartaasti vetävät airoillaan. Katsette monijuovaisialavajättiläisiä, joita sekä lähellä että kaukana keinu lahdella – pieniä purjeveineitä, jotka mustina pisteinä liikkuvattaivaansinisellä merenpinnalla – kauniita, kirkasvärisiä kaupunginrakennuksia, joita aamuauringon ruusunhoitoiset säteet kulaaavattuolla puolen – aallonmurtajan valkoista vaahtoviirua ja upotettujenlaivojen mustia mastonhuippuja, jotka siellä täällä surullisestiörröttävät vedestä – kaukaista vihollislaivastoa, joka hämöttäämeren kuulakassa etäisyydessä – vaahtopäisiä laineita, joissaairojen nostamat suolarakkulat hyppelävät, – kuuntelette tasaistaaänenuminaa, joka vettä pitkin kiittää luoksenne, ja Sevastopolinmahtavaa ampumisen jymyä, joka teistä tuntuu yhä kasvavan.

Voineekohan ajatus, että tekin olette nyt Sevastopolissa, ollaherättämättä sielussanne jonkinlaista miehuuden ja ylpeyden tunnettaja voineekohan veri olla nopeammin virtaamatta suonissanne!

– Laskette suoraan Kistentinille (Konstantinille), teidänjalosukuisuutenne – sanoo teille vanha matruusi ja kääntyytarkastamaan suuntaa, jonka annatte veneelle ohjaten oikealle.

– Onpas siinä vielä kaikki kanuunat, – huomauttaa vaaleatukkainennuorukainen, tarkastellen laivaa, kun soudatte ohitse.

– Kuinkas sitten: se on uusi, siinä se Kornilov oli – virkkaa ukko, hänkin laivaa silmäillen.

– Katsohan, missä räjähti! – sanoo poika pitkän vaitiolon jälkeen, katsellen hajoavaa valkeaa savupilveä, joka äkkiä on ilmestynyt korkealle ilmaan lahden eteläisellä puolella ja jota seuraarjähätäneen pommin räikeä pamaus.

– Se se nyt uudesta patteristaan ampuu, – lisää ukko ja sylkäisevälinpitämättömästi kouriinsa. – No, ala kiskoa, Mishka! parkaasinohi painamme. – Ja venosenne soluu sukkelaan lahden leveillämainingeilla, painuu tosiaankin sivu raskaan parkaasin, jota moninepäälletysten sullottuine jauhomattoineen kömpelöt sotamiehetepätasaisesti soutavat, ja laskee kaikenlaisten rantaan kytkettyjenveneidien joukkoon Grafskajan laiturille.

Rantakadulla liikkuu meluten harmaita sotamiesjoukkoja, mustanuttuisia matruuseja ja kirjavia naisia. Akat myyvätvehnäleipiä, venäläiset talonpojat samovaareineen kaupitsevat huutaenvarimakeaansa, ja heti ensimmäisillä porrasaskelmilla ajelehtiikaikenkokoisia ruostuneita tykinkuulia, pommeja, kartesseja javalurautaisia kanuunia. Vähän kauempana on suuri tori, jossa huiskinhaiskin viruu suunnattoman suuria hirsiiä, kanuunanlavetteja, makaaviasotamiehiä; seisoo hevosia, kuormarattaita, vihreitä tykkeitä jakuulavaunuja, kytkettyjä kiväärejä; kulkee sotamiehiä, matruuseja, upseereja, naisia, lapsia ja kauppiaita – kuljetetaan vankkureillaheiniä, jauhomattoja ja tynnyreitä; siellä täällä ajaa kasakka jaupseeri ohi ratsain, kenraali roskissa. Oikealla puolen on katusuljettu vallituksella, ja ampuma-aukoissa seisoo pieniä kanuunia, joiden lähellä istuu matruusi piippuaan polttaen. Vasemmalla onkaunis talo, jonka roomalaisnumeroisen otsaman alla seisoo sotamiehiä ja veriset parit, – kaikkialla näette sotilasleirin vastenmielisiäjälkiä. Ensimmäinen vaikutelmanne on ehdottomasti perinvastenmielinen; leiri- ja kaupunkilaiselämän kummallinen sekotus, kauniin kaupungin ja nokisten vartiotulien, ei suinkaan ole kaunista, vaan tuntuu inhottavalta sekamelskalta; tuntuu melkein kuin kaikkiohivivat pelon, vallassa, hyörisivät tietämättä mitä tekevät. Muttakatsokaahan tarkemmin noiden ihmisten kasvoihin, jotka liikkuvatympäriillänne, niin ajattelette kokonaan toista. Tarkastakaahan vaintuota kuormastosotamiestä, joka vie juomaan ruskeaa kolmivaljakkoaja niin rauhallisesti hyräilee jotain itsekseen, että heti näkee, ettei hän suinkaan joudu ymmälle tuossa kirjavassa joukossa, jota ei hänelle ole olemassakaan, vaan tekee tehtävänsä, olkoonpa semillainen hyvänsä – juottaa hevosen tai raahaa tykkiä – yhtärauhallisesti, varmasti ja huolettomasti kuin kaikki tuo tapahtuisijossain Tulassa tai Saranskissa. Saman ilmeen luette sekä upseerinkasvoilla, joka moitteettoman valkeat hansikkaat kädessä astuuohitsenne, että matruusin, joka istuu tupakoiden vallituksella, sekätyösotamiesten, jotka paareineen odottavat entisen seurahuoneenportailla että neitosen, joka peläten likaavansa ruusunpunaisenhameensa hyppelee kiveltä kivelte kadun poikki.

Niin! Teidät kohtaa varmasti pettymys, jos saavutte Sevastopoliinensi kertaa. Turhaan etsitte yhdenkään kasvoilla hätäilemisen, hämminnin tai edes innostuksen, kuolemaan valmiuden, päättäväisyydenmerkkiä; sellaista ette löydä missään: näette arki-ihmisiärauhallisesti tekemässä arkitehtäviään, niin että kentiessyytätte itseänne tyhjistä intoilusta, rupeatte vähän epäilemään Sevastopolin puolustajain sankarillisuutta, josta teissä ovatherättäneet ajatuksen kertomukset, kuvaukset ja oma kuulemanne janäkemänne Severnajan puolella. Mutta ennenkuin rupeatte epäilemään, menkää vallinsarville, katselkaa Sevastopolin puolustajia itsepuolustuspaikalla tai pikemmin menkää suoraan vastapäätä olevaantaloon, Sevastopolin entiseen seurahuoneeseen, jonka portailla seisoo sotamiehiä paareineen, – siellä näette Sevastopolin puolustajat, näette kauhistuttavia ja surullisia, suurenmoisia ja naurettavia, mutta ihmeellisiä, mieltäylentäviä näkyjä.

Astutte seurahuoneen suureen saliin. Tuskin olette avannut oven, kun näette telttasängyissä ja parhaastaan lattialla neljä- tai viisikymmentä raajapuoleksi leikattua ja mitä vaikeimminhaavottunutta sairasta, joiden sekä näkö että haju pöyristyttääteitä. Elkkää uskoko tunnetta, joka pidättää teitä salin kynnyksellä – se on huono tunne; astukaa vain eteenpäin, elkkää hävetkö, että tulitte ikäänkuin *katselmaan* kärsiviä, elkkää hävetkö mennävuoteen viereen ja jutella heidän kanssaan: onnettomat näkevätmiehellään inhimillisiä, myötätuntoisia kasvoja, kertovat mielelläänkärsimyksistään ja mielellään kuuntelevat rakkauden ja osanotonsanoja. Käytte vuoteiden välissä ja etsitte vähimmin ankaria jakärsiviä kasvoja, joita rohkenisitte lähestyä puhellaksenne.

– Mihin sinä olet haavottunut? – kysytte epäroiden ja arastivanhalta perin laihtuneelta sotilalta, joka vuoteellaan istuenseuraa teitä hyväntahtoisin katsein ja ikäänkuin kutsuu luokseen. Sanon:

"kysytte arasti", sillä paitsi syvää myötätuntoa, herättävätkärsimykset jostain syystä myöskin loukkaamisen pelon ja suurtakunnioitusta sitä kohtaan, joka niitä kantaa.

– Jalkaan, – vastaa sotamies; mutta samalla huomaatte peitonpoimuista, ettei hänellä jalkaa olekaan. – Jumalan kiitos nyt, – lisää hän: – pois rupean jo pyrkimään.

– Kauanko olet ollut haavottuneena?

– Johan se on seitsemäs viikko menossa, teidän jalosukuisuutenne!

– Onkos nyt kovia kipuja?

– Ei, ei nyt enää ole kipuja; vain pahoiksi ilmoiksi aivan kuinpohkeessa repisi, muuten ei yhtään.

– Kuinka oikein tulit haavotetuksi?

– Viidennellä sarvella, teidän jalosukuisuutenne, kun ensimmäinenpommitus oli: tähtäsin tykkiä ja rupesin menemään, niinkuin ainakin, toiselle ampumareialle, kun se iskee minua jalkaan, että ihankuinuoppaan putosin. Ei muuta kuin jalka poissa.

– Eikös kovasti koskenut ensi hetkellä?

– Eipä liioin; vain niinkuin jollain tulisella olisi tyrkättyjalkaan.

– No, entäs sitten?

– Sitten ei enää mitään; vasta kun nahkaa vetivät tiukemmalle, rupesi niinkuin kirvelemään.

Pääasia on, teidän jalosukuisuutenne, *ettei ajattele mitään*: kun et ajattele, niin ei se olekaan mitään. Paha tulee enimmäkseen siitä, että ihminen ajattelee.

Tällöin lähestyy teitä nainen puettuna harmahtavaan juovikkaaseenhameeseen ja mustaan huiviin kiedottuna; hän sekaantuu keskusteluunne ja rupeaa kertomaan matruusista, hänen kärsimyksistään, epätoivoisesta tilasta, jossa hän oli ollut neljä viikkoa, siitäkuinka hän haavottuneena oli pysäyttänyt parit nähdäkseenmeikäläisten patterin yhteislaukauksen, kuinka suuriruhtinaat olivatpuhelleet hänen kanssaan ja lahjottaneet hänelle 25 ruplaa jakuinka hän oli sanonut heille, että hän tahtoo taas vallinsarvelleopettamaan nuoria, vaikkei itse enää kykenekään työhön. Kertoenkaiken tuon yhdessä henkäyksessä nainen katsoo milloin teihin, milloin matruusiin, joka pois päin kääntyneenä ja ikäänkuinkuntelematta nyppii päänalusellaan liinannukkaa, ja hänen silmistäänloistaa aivan kuin hurmaus.

– Se on emäntäni, teidän jalosukuisuutenne! – huomauttaa teillematruusi, aivankuin sanoisi: "elkää panko pahaksenne. Tietäähänakkavaen – tyhmiä lavertelevat."

Te alatte ymmärtää Sevastopolin puolustajia; teitä rupeaa jostainsyystä hävettämään tuon miehen edessä. Teitä haluttaisi sanoa hänellekovin paljon ilmaistaksenne myötätuntonne ja ihmettelyenne; muttate ette löydä sanoja tai olette tyytymätön niihin, jotka johtuvatmieleenne, – ja niin te vaieten kumarrutte tuon vaiteliaan, itsetiedottoman suuruuden ja mielenlujuuden, tuon oman arvonsakainostelun edessä.

– No niin, Jumala suokoon sinun pian parantua, – sanotte hänelle japysähdytte toisen sairaan viereen, joka makaa lattialla ja näyttääsietämättömissä tuskissa odottavan kuolemaa.

Se on vaalea verinen mies, jolla on pöhöttyneet kalpeat kasvot. Hänmakaa selällään, vasen käsi heitettynä taaksepäin, asennossa, jokailmaisee hirveätä tuskaa. Kuivasta avoimesta suusta pääsee vaivoinkoriseva hengitys; vaaleansiniset tinamaiset silmät ovat kääntyneetnurin ja pois pudonneen peiton alta pistää näkyviin oikean kädentyngä, joka on kääritty siteisiin. Väkevä kalmanhaju pöyristyttääteitä, ja kuluttava sisäinen kuume, joka tunkee läpi kärsivänkaikkien elimien, aivankuin tunkee läpi teidänkin ruumiinne.

– Onkos hän tajuttomana? – kysytte naiselta, joka käy perässänne jakatseele teitä ystävällisesti kuin omaa sukulaistaan.

– Ei, kuulee vielä, mutta kovin on huono, – virkkaa hän kuiskaten. – Annoin sille äsken vähän teetä – vaikk'on vieras, täytyy tokisääliä, – niin tuskin maistoi.

– Miltäs nyt tuntuu? – kysytte te häneltä. Haavottunut kääntääsilmäteränsä sinne päin, mistä äänenne kuuluu, mutta ei näe eikäymmärrä teitä.

Sydäntä kouristaa.

Vähän tuonnempana näette vanhan sotamiehen, joka muuttaa paitaa. Hänen kasvonsa ja ruumiinsa ovat kalmankellertävät ja aivan kuinluurangolla. Kättä ei hänellä ole: se on olkapäätä myöten leikattupois. Hän istuu pää pystyssä, hän on parantunut; mutta elottomasta, himmeästä katseesta, kasvojen kammottavasta laihuudesta ja kurtuistanäette, että tuo ihmisolento on jo elänyt parhaimman osan elämästään.

Toisella puolella näette telttasängyssä kärsivät, kalpeat ja hennotnaiskasvot, joiden poskipäillä hehkuva punerrus leikkii.

– Tuota meidän matruusinvaimoa sipaisi viidentenä päivänä pommijalkaan, – kertoo teille oppaanne: – vei päivällistä miehelleenvallinsarvelle.

– No, poisko leikattiin?

– Yläpuolelta polven leikattiin.

Nyt, jos teillä on vahvat hermot, menette ovesta vasemmalle: siinä huoneessa toimitetaan sitomiset ja leikkaukset. Näettesiellä tohtorit kyynäspäitä myöten verisine käsineen ja kalpeine, synkkine muotoineen työssä telttasängyn ympärillä, jossa avoiminsilmin ja kuin houreessa puhuen tolkuttomia, väliin yksinkertaisia ja liikuttavia sanoja makaa haavottunut kloroformin vaikutuksenalaisena. Tohtorit tekevät inhottavaa, mutta terveellistäleikkaustyötä. Te näette kuinka terävä käyrä veitsi tunkee valkeaanterveeseen lihaan, näette kuinka haavottunut yhtäkkiä kammottavasti, vihlovasti kirkaisten ja sadatellen herää tuntoihinsa, kuinkaväliskäri viskaa nurkkaan poisleikatun käden, näette kuinka paareillasamassa huoneessa lepää toinen haavottunut, joka katsellen toverinsaleikkausta lyyhistyy kasaan ja voihkii, ei niin paljon ruumiillisestakivusta kuin henkisistä odotuksen tuskista, – näette kauhistavia, mieltäjätkäyttäviä näkyjä, näette sodan – ei säännöllisessä, kauniissa ja loistavassa rintamassa musiikin soudessa ja rumpujenpäristessä, lippujen liehuessa ja kenraalien pyörähdellessä ratsuillaan, vaan näette sodan todellisessa ilmauksessaan, – veressä, kärsimyksissä, kuolemassa...

Astuessanne ulos tästä kärsimysten talosta tunnette ehdottomastielpymisen tunnetta, hengitätte täysin rinnoin raikasta ilmaa, nautitte oman terveytenne tunnosta, mutta samalla ammennatte näidenkärsimysten tarkastamisesta oman mitättömyytenne tunnon ja tyynesti, epäröimättä menette vallin sarville...

"Mitä merkitsee minunlaiseni maan madon kärsimykset ja kuolematuollaisten kärsimysten ja tuollaisten kuolojen rinnalla!" Muttapilvettömän taivaan, helottavan auringon, kauniin kaupungin, avoimenkirkon ja eri tahoille liikkuvan sotilasväen katseleminen saa piantaas mielenne tavallisen huolettomuuden, pikku huolien ja nykyhetkeenviehtymisen tilaan.

Vastaaanne tulee kenties kirkosta jonkun upseerin hautajaissaattoruuspunaisine ruumisarkkuineen, musiikkeineen ja liehuvine kirkkolippuineen; korviinne kuuluu kenties ampumisen ääntävallinsarvilta, mutta se ei saata teitä äskeisiin ajatuksiinne, hautajaissaatto näyttää teistä vain kauniilta sotaiselta näytelmältä, laukausten äänet – kauniilta sotaisilta ääniltä, ettekä te yhdistätuohon näytelmään ettekä noihin ääniin selvää, omaan itseennekohdistuvaa ajatusta kärsimyksistä ja kuolemasta, niinkuin teittesitomispaiikassa.

Kun olette sivuuttanut kirkon ja vallituksen, tulette kaupunginvilkainta sisäistä elämää sykkivään osaan. Molemmiin puolin onpuotien ja ravintolain kylttejä. Kauppiaat, hattu- ja huivipäiset naiset, keikailevat upseerit – kaikki puhuu asukkaidenmielenlujudesta, itseluottamuksesta, varmuudesta.

Poiketkaa ravintolaan oikealle, jos tahdotte kuunnella merimiesten ja upseerien juttuja: siellä varmaankin jo tarinoidaan viime yöstä, Fenjkasta, 24:n päivän taistelusta, siitä kuinka kalliilla hinnallaja rumalla tavalla tarjotaan kyljyksiä ja mitenkä mikin toveri saisuremansa.

– Hitto vie, kuinka meillä nyt on asiat huonosti! – sanoobassoäänellä valkoverinen, viiksetön meriupseeri, jonka olan yliriippuu kudottu vihreä vyöhikkö.

– Missä meillä? – kysyy toinen.

– Neljännellä vallinsarvella – vastaa nuori upseeri, ja teketsahdatte ehdottomasti mitä suurimmalla huomaavaisuudellajopa kunnioituksella valkoveriseen upseeriin hänen sanoessaan: "neljännellä vallinsarvella". Hänen suuri ujostelemattomuutensa, huitomisensa käsillään, kova naurunsa ja äänensä, mikä kaikki teistäön tuntunut julkeudelta, näyttää teistä nyt olevan vain merkinäsiitä perin pöyhistelevästä mielentilasta, johon nuo hyvin nuoretmiehet joutuvat vaaran jälkeen; niinpä luulette hänen kertovan kuinkahuonosti neljännellä vallinsarvella on asiat pommien ja kuulienvuoksi: vielä mitä! huonosti on sen vuoksi, että on niin paljo likaa."Mahdotonta mennä patterille", – virkkaa hän, osottaen saappaitaan, jotka yläpuolelle pohkeiden ovat lian peitossa. – "Ja minulta taasparhaimman tykkipäälyismiehen ampuiivat, suoraan otsaan pamahuttivat",virkkaa toinen. "Kenen sitten? Mitjuhinin? Eihän... no, tuodaankossieltä vasikanpaistia, senkin kanaljat!" lisää hän ravintolanpalvelijalle... Ei Mitjuhinin, vaan Abramovin. Se poika oli kuudessahyökkäyksessä mukana.

Pöydän toisessa kulmassa, kyljys- ja hernelautasten sekä pullontakana, jossa on hapanta, "bordeaux'ksi" nimitettyä Kriminviiniä,istuu kaksi jalkaväenupseeria: toinen, nuori, jolla on punainenkaulus ja kaksi tähteä sinellissä, kertoo toiselle, jolla on mustakaulus eikä yhtään tähteä, Alman taistelusta. Edellinen on jo hiemanhutikassa ja siitä, että hän tuon tuostakin pysähtelee kertoessaan,epävarmasta katseesta, joka ilmaisee epäilyä, ettei häntä uskota, jaennen kaikkea siitä liika suurenmoisesta osasta, jota hän kaikessatuossa näyttölee ja että kaikki on liika kauheaa, huomaa, että hänpoikkeaa koko joukon vääristelemättömästä totuudesta. Mutta eihänteitä liikuta nuo kertomukset, joita kauan vielä tulette kuulemaanVenäjän joka kolkassa: te tahdotte mieluummin mennä vallinsarville, nimenomaan neljännelle, josta teille on niin paljon ja niinmonella eri tavalla kerrottu. Kun joku sanoo olleensa neljännellävallinsarvella, niin hän sanoo sen erityisellä mielihyvällä jaylpeydellä; kun joku sanoo: menen neljännelle vallinsarvelle, niinhänessä pakostakin huomaa pientä mielenkuohua tai kovin suurtakylmäverisyttä; kun tahdotaan tehdä pilaa jostakusta, niin sanotaan: sinutpa pitäisi panna neljännelle vallinsarvelle; kun kohdataanpaarit ja kysytään: mistä? niin useimmiten vastataan: neljänneltävallinsarvelta. Yleensä on kaksi aivan erilaista mielipidettä tuostakauheasta vallinsarvesta: niiden, jotka eivät koskaan ole sielläolleet ja jotka ovat vakuutetut siitä, että neljäs vallinsarvi onvarma hauta jokaiselle, joka vain sinne menee, sekä sitten niiden, jotka elävät siellä, kuten valkoverinen laivavänrikki, ja jotka, kunpuhuvat siitä, kertovat teille onko siellä kuiva vai likaa, lämminvai kylmä maaluolassa j.n.e.

Sen puolentunnin kuluessa, jonka vietitte ravintolassa, on sääkerinnyt muuttua: yli meren levinnyt sumu on kokoontunut harmaiksi,ikäviksi, kosteiksi pilviksi ja peittänyt auringon; surullista usvaavihmoo alas, kastellen katot, katukäytävät ja sotilasviitat...

Kun olette sivuuttanut vielä yhden vallituksen, käännytte portistaoikealle ja astutte ylös suurta katua pitkin. Tämän vallituksetakana ovat talot kadun molemmilla puolilla asumattomina, kylttejäei ole, ovet ovat laudoilla teljetyt, ikkunat säpäleinä, missä onseinännurkka luhistunut, missä katto puhki. Rakennukset näyttävätiäkkäiltä, kaikenlaista surua ja puutetta kokeneilta sotavanhuksilta, jotka ylpeästi ja vähän halveksien katselevat teitä. Kulkiessannekompastelette tiellä ajelehtiviin tykinkuuliin ja vesikuoppiin, joita pommit ovat kaivaneet kiviseen maaperään. Kadulla kohtaatteja ehätätte sotamiesosastoja, jalkakasakoita, upseereja; sillointällöin tulee vastaan nainen tai lapsi, mutta ei enää hattupäinennainen, vaan matruusin eukko vanhassa turkissa ja sotilassaappaissa.Kuljettuanne kauemmas katua pitkin ja laskeuduttuanne matalan mäenrinteen alle, ette ympärillänne enää näe taloja, vaan raunioita, kiviröykkiöitä, lautakasoja, pölkkyjä, saviläjiä, edessänne jyrkällämäellä huomaatte mustan likaisen alan, jonka kaivannot ristiinrastiinuurtavat, ja tuo se juuri on nyt neljäs vallinsarvi... Täällä tapaa ihmisiä vielä harvemmassa, naisia ei näe ollenkaan, sotamiehentientävät, tiellä punottaa veritippoja ja välttämättä kohtaatteäällä neljä sotamiestä paareineen, paareilla kalpean kellertävätkasvot ja verinen sinelli. Jos kysytte: mihin hän on haavottunut?niin paarinkantajat vihaisesti päättään kääntämättä vastaavat: jalkaantai käteen, jos

kysymys on lievästi haavottuneesta; tai ovat jurostivaiti, jos paareilta ei näy päätä ja niillä lepää kuollut taivaikeasti haavottunut.

Juuri kun alatte astua mäkeä ylös, viiltää läheltä kuuluvatykin kuulan tai pommin vinkuna vastenmielisesti korviinne. Yhtäkkiäkäsitätte, aivan toisella tavalla kuin sitä ennen, niiden äänenmerkityksen, joita kuulitte kaupungissa. Jokin vienon lohdullinenmuisto välähtää yhtäkkiä mielikuvituksessanne, oma persoonanne alkaa enemmän kiinnittää mieltänne kuin havainnot: teiltä riittää vähemminhuomiota kaikkeen ympärillä olevaan, ja vastenmielinen epäröimisentunne valtaa teidät äkkiä. Mutta huolimatta tuosta kehnostaäänestä, joka yhtäkkiä vaaran uhatessa on alkanut teissä puhua, te, varsinkin kun katsahdatte sotamieheen, joka käsillään huutoen jaluisuen alasmäkeä vetelässä liassa juoksee täyttä karkua, nauraenohitsenne, – te pakotatte vaikenemaan tuon äänen, ehdottomasti oikaisette vartalonne, nostatte pääanne pystympään ja kiipeätte ylösniljakkaa, savista mäkeä. Tuskin olette taas ponnistellut vähänmatkaa ylöspäin, kun oikealla ja vasemmalla puolellanne alkaa suhistatussarin kuulia, ja te jääte kenties tuumimaan, menisittekö ehkäsaartokaivantoa myöten, joka kulkee yhtäsuuntaisesti tien kanssa; mutta saartokaivanto on aina yläpuolelle polven täynnä niin vetelää, keltaista, haisevaa likaa, että ehdottomasti päätätte mennä mäen yli, semminkin kun näette, että *kaikki kulkevat sitä tietä*. Kun oletteastunut parisensataa askelta, tulette ristiin rastiin uurretullelikaiselle alueelle, jota ympäröivät joka puolelta vallikopat, multavallit, kellarit, maaluolat, tykkisillat, joiden päällä suuretvalurautaiset kanuunat seisovat ja tykin kuulat säännöllisissä läjissäviruvat. Kaikki tuo näyttää teistä olevan mätkitty siihen ilmanmitään tarkotusta, yhteyttä ja järjestystä. Missä istuu patterillajoukko matruuseja, missä seisoo kentän keskellä rikkiammuttu kanuunapuoleksi likaan uponneena, missä taas jalkasotamies kivääreineen menee patterin läpi ja raahaa suurella vaivalla jalkojaan sitkeässäliassa. Mutta kaikkialla, joka puolella ja joka paikassa näettepirstaleita, räjähtäneitä pommeja, tykin kuulia, leirin jälkiä, kaikki tuo uponneena vetelään, sitkeään likaan. Aivan lähellänne olette kuulevinanne tykin kuulan iskun, joka taholta tuntuu kuuluvan erilaisia kuulan ääniä – surisevia kuin mehiläinen, vinhaan viuhuviatai vinkuvia kuin soittimen kieli, – kuulette hirmuisen jymähdyksen, joka tärisyttää teitä kaikkia ja tuntuu teistä aivan hirvittävältä.

"Tuossa se nyt siis on, se neljäs vallinsarvi, siinä se on, sekamala, todella hirmuinen paikka!" ajattelette itsekseen, tuntienpieniä ylpeyden ja valtavaa tukahutetun pelon tunnetta. Mutta herätkähän haltioistanne: se ei vielä ole neljäs vallinsarvi. Se on Jasonin redutti – verrattain hyvinkin vaaraton paikkaeikä ollenkaan kauhea. Tullaksenne neljännelle vallinsarvellesuunnatkaa kulkunne oikealle, samaa kapeaa saartokaivantoa pitkin, jota jalkasotamies selkä kyyryssä kulki. Saartokaivannolla ehkäkohtaatte taas parit, matruusin, sotamiehen lapioineen, näetemiinajohtoja, maaluolia liassa, joihin mahtuu kyyryssä ryömimään vain pari henkeä, siellä näette myöskin Mustanmeren pataljoonainjalkakasakoita, jotka siellä muuttavat jalkaansa, syövät, polttavat piippua ja elävät, näette taas kaikkialla samaa haisevaa likaa, leirin jälkiä ja poisheitettyä malmirautaa kaikissa mahdollisissamuodoissa. Kuljettuanne vielä kolmisensataa askelta tulette uudestaanpatterille – tasaiselle kummulle, joka on täynnä kuoppia ja jotamullalla täytetyt vallikopat, tykkisilloilla seisovat kanuunat ja maavallit ympäröivät. Täällä näette kenties nelisen matruusiapelaamassa korttia rintavarustuksen suojassa ja meriupseerin, joka huomattuaan uuden tulokkaan, hyvillä mielin näyttää teilletalouttaan ja kaikkea mikä teitä vain voi huvittaa. Tykillä istuenupseeri kiertää niin tyynesti keltaisesta paperista paperossin, niintyynesti kävelee ampuma-aukolta toiselle, niin tyynesti ja aivanluonnollisesti puhelee kanssanne, että tekin kuulista piittaamatta, joita nyt tiheämpään kuin ennen suhahtelee pääanne yli, tekin muututtekylmäveriseksi ja tarkkaavaisesti kyselette ja kuuntelette upseerinkertomuksia. Upseeri kertoo teille – mutta ainoastaan jos kyselette – viidennen päivän pommituksesta, kertoo kuinka hänen patterissaanvain yksi tykki saattoi toimia ja koko tykkimiehistöstä vainkahdeksan miestä jäi jäljelle ja kuinka hän yhtäkaikki seuraavanakuudennen päivän aamuna ammutti kaikilla tykeillä; kertoo teillekuinka viidentenä pommi osui matruusien maaluolaan ja surmasi yksitoista miestä; näyttää teille ampuma-aukoista vihollisenpattereita ja

saartokaivantoja, jotka eivät täältä ole kuin 30-40sylen päässä. Pelkään vain, että kun kurkistatte ampuma-aukostavihollista, ette kuulien suhinalta näe yhtään mitään, mutta josnäette, niin hyvin näette, että tuo valkoinen kivivalli, joka on niinlähellä teitä ja jonka yllä valkoiset savupilvet hulmahtelevat, juurituo valkoinen valli onkin vihollinen – *se*, niin kuin sotamiehet jamatruusit sanovat.

Saattaapa hyvinkin sattua, että meriupseeri, turhamaisuudesta tahiyksinkertaisesti vain omaksi huvikseen, tahtoo teidän aikanannehieman paukutella. "Komendori ja miehet tykille", ja nelisentoistamatruusia, mikä tyrkäten piippua taskuunsa, mikä tukkien korppuasuuhunsa, rientää reippaasti ja iloisesti, niin että korkorautaisensaappaat tykkisiltä tömisyttävät, lataamaan tykkiä. Tarkastakaahannoiden miesten kasvoja, ryhtiä ja liikkeitä: noiden ahavoittuneiden, kulmikkaiden kasvojen jokaisessa rypyssä, jokaisessa lihaksessa, noiden hartiaain leveydessä, noiden jalkojen paksuudessa, jotka ovat suunnattomiin saappaisiin pistetyt, jokaisessa liikkeessä – tyynessä, varmassa, maltillisessa – ovat nähtävinä ne pääpiirteet, jotka muodostavat Venäläisen voiman, – yksinkertaisuus jaitsepintainen sitkeys; mutta täällä näkyy vielä jokaisen kasvoilla, että paitsi näitä tärkeimpiä tunnusmerkkejä, sodan vaarat, vihat jakärsimyksen ovat lisänneet niihin vielä oman arvonn ja sekämielen että tunteen ylevyyden.

Yhtäkkiä hirmuinen, ei ainoastaan kuuluelimiä, vaan koko olemustannetärisyttävä jymähdyks saa teidät vavahtamaan kiireestä kantapäähän. Heti sen jälkeen kuulette etäännyvää kuulun vinkunaa, ja sakearuudinsavu peittää teidät, tykkisillan ja sillalla liikkuvainmatruusien mustat hahmot. Tuon laukauksen johdosta saatte kuullamatruusien monenmoisia puheita ja näette heidän ihastuksensa jatunteen ilmauksen, jota ette odottanut näkeväne, kenties – seon vihollisvihan, koston tunne, joka piilee jokaisen sielussa. "Ihan *ampuma-aukkoon* osui; taisi tappaa kaksi... pois kantavat", kuulette iloisia huudahduksia. "Vaun nyt kös se kiukustui: tuossapaikassa pamahuttaa tänne", virkkaa joku ja tosiaankin heti kohta sen jälkeen näette leimauksen, savupilven; rintavarustuksella seisovavahtisotamies huutaa: "ty-ykki!" Ja heti sen jälkeen vingahtaaohitsenne tykinkuula, maiskahtaa maahan ja ruiskuttaa ympärilleen vesivihmaa ja kiviä. Patterin päällikkö tulistuu tykinkuulasta, käskee ladata toisen ja kolmannen tykin, vihollinenkin rupeaapuolestaan vastailemaan, ja te saatte kokea mieltäkiehtovia tunteita, saatte kuulla ja nähdä mieltäkiehtovia asioita. Vahtisotamies taashuutaa: "tykki!" ja te kuulette saman äänen ja iskun, saatte samat vesiroiskeet, tai huutaa: "mörssäri", ja te kuulette tasaista pomminvihellystä, sangen miellyttävää ja sellaista, johon on vaikeayhdistää ajatusta jostain kauheasta, kuulette vihellyksen lähenevän, kiirehtivän, näette mustan pallon, tuntuvan iskun maahan ja pomminkajahtavan räjähdys. Viheltäen ja vinkuen lentävät sitten jokasuunnalle pirstaleet, suhisevat ilmassa kivet ja räiskyy päällennelika. Kuunnellessanne noita ääniä te tunnette omituista nautinnon ja samalla pelon tunnetta. Sillä hetkellä kun pommi kiittää teitäkohti, johtuu ehdottomasti mieleenne, että se tappaa teidät; muttaitserakkauden tunne pitää teitä pystyssä, eikä kukaan huomaa veistä, joka vihloo sydäntänne. Mutta samassa kun pommi on lentänyt ohiteihin sattumatta, te taas toinnutte, ja sanomattoman mieluinenelpymisen tunne valtaa, tosin vain hetkeksi, teidät, niin että löydätte jotain erikoisen hurmaavaa vaarassa, tuossa elämän jakuoleman leikissä; teitä haluttaisi, että kanuunankuulia tai pommejaputoisi yhä ja yhä lähemmä teitä. Mutta vielä huutaa vahtisotamieskuuluvalla, syvällä äänellä: "mörssäri!" vielä pommin vihellys, isku ja räjähdys, ja näiden äänien keralla teitä säpsähdyttää ihmisen voihkina. Tulette haavottuneen luo, joka veressä ja liassaon kauhistan, epäinhimillisen näköinen, yhtä aikaa parien kanssa. Matruusilta on repeytynyt irti kappale rinnasta. Ensimmäisinäsilmänräpäyksinä hänen lian ryvettämällä kasvoillaan kuvastuu vainpeljästy ja ikäänkuin teennäinen, ennen aikainen kärsimyksen ilme, joka on ihmiselle sellaisessa asemassa ominainen; mutta samassa kun hänelle tuodaan parit ja hän lepää paareilla terveellä kyljellään, huomaatte sen muuttuvan aivankuin hurmauksen ja ylevän, sanomattoman ajatuksen ilmeeksi: silmät palavat, hampaat puristuvat yhteen, pääkohoo suurella ponnistuksella ylemmäs ja samassa kun hänet nostetaan ylös, hän pysähtyy parit ja suurella vaivalla, vavahtelevallaäänellä sanoo tovereilleen: "hyvästi jääkää, veikot!" vielä tahtoosanoa jotain,

ja näkyy, että tahtoo sanoa jotain liikuttavaa, mutta toistaa vain vielä kerran: "hyvästi jääkää, veikot!" Tällöin matruusitoveri astuu hänen luokseen, panee sotilaslakin päähän, jota haavottunut hänelle kurottaa, ja tyynesti, välinpitämättömästi häntä heiluttaen palaa tykilleen. "Noin niitä menee joka päivä seitsemän kahdeksan miestä", virkkaa teille meriupseeri, vastatenkauhun ilmeeseen, joka kuvastuu kasvoillanne, haukottelee ja kiertääkeltaisesta paperista paperossin...

* * * * *

Niinpä olette siis nähnyt Sevastopolin puolustajat itsepuolustuspaikalla ja astelette takaisin, jostain syystä luomattamitään huomiota tykin ja kiväärinkuuliin, jotka vinkuvat pitkin tietä aina hävitetylle teatterille asti, – astelette tyynin, ylennetyinmielin. Pääasia, lohdullinen vakaumus, jonka tuote mukanne – se on vakaumus siitä, ettei Venäjän kansan voima milloinkaan murru, – ja tuota voimaa te ette nähnyt noissa monilukuisissa poikkivallituksissa, rintavarustuksissa, ovelasti suunnitelluissa saartokaivannoissa, miinoissa ettekä tykeissä, joista yhdestä enempiä kuin toisestakaan ette mitään ymmärtänyt, vaan te näitte sensilmässä, puheissa, ryhdissä, siinä, mitä kutsutaan Sevastopolin puolustajain hengeksi. Sen, minkä he tekevät, sen he tekevät niinyksinkertaisesti, että uskotte heidän vielä voivan tehdä satakertaa enemmän... voivan tehdä kaikki. Ymmärrätte, että tunne, joka saattaa heidät tekemään työnsä, ei ole se pikkumaisuuden, turhamaisuuden, unohduksen tunne, jota te tunsitte, vaan jokintoinen, mahtavampi ja että se tunne on tehnyt heistä miehiä, jotka rauhallisesti elävät kuulasateessa, sadan kuoleman uhatessa yhden asemesta, jonka alaisia ovat kaikki ihmiset, – eläen näissä oloissa lakkaamattoman työn, valvomisen ja liian keskellä. Kunniamerkin, arvonimen, uhkausten tähden eivät ihmiset voi antautua noihin kauheisiin oloihin: täytyy olla toinen ylevämpi vaikutin. Jase vaikutin on tunne, joka harvoin ilmenee, on ujo venäläisessä, mutta piilee jokaisen sielun sisimmässä – rakkaus synnyinmaahan. Vasta nyt ovat kertomukset Sevastopolin piirityksen ensimmäisistä ajoista, jolloin kaupungilla ei ollut linnoituksia, ei sotajoukkoja, ei fyysillistä mahdollisuutta pitää puoliaan, eikä kuitenkaan kukaan epäillyt, että se antautuisi viholliselle, – noista ajoista, jolloin tuo vanhojen kreikkalaisten vertainen sankari Kornilov ratsastipitkin rivejä sanoen: "kuolkaamme, pojat, ennenkuin luovutamme Sevastopolin", ja meidän venäläiset, korupuheista tietämättä, vastasivat: "kuolkaamme! hurraa" – vasta nyt ovat kertomukset noista ajoista lakanneet olemasta teille kauniina historiallisenatraditionina ja muuttuneet varmuudeksi, todellisuudeksi. Selvään ymmärrätte, mielessänne kuvaillette ne miehet, joita juuri näitte, niiksi sankareiksi, jotka noina raskaina aikoina eivät sortuneet, vaan ylenivät hengessä ja nautinnolla valmistuivat kuolemaan – eikaupungin, vaan synnyinmaan puolesta. Aikakausiksi on Venäjänmaahan painanut mahtavat jäljet tuo Sevastopolin sankarirunoelma, jonka sankarina oli Venäjän kansa...

Jo joutuu ilta. Aivan laskunsa edellä on aurinko tullut näkyviin harmaiden pilvien takaa, jotka peittävät taivaan, ja yhtäkkiä valaissut purppuranhohtavalla valolla sinipunervat pilvet javihertävän meren, jota peittävät laivat ja veneet ja jota tasaiset, leveät mainingit tuudittavat, sekä kaupungin vaaleat rakennukset jakaduilla liikkuvan kansan. Vedellä leijailevat vanhanaikaisen valssinsäveleet, jota rykmentin soittokunta soittaa bulevardilla, sekä vallin sarvilta kuuluvat laukausten äänet, jotka niitä omituisestisäestävät.

Sevastopoli 25 p. huhtikuuta 1855.

Sevastopoli toukokuulla 1855

I

On kulunut jo kuusi kuukautta siitä hetkestä kun ensimmäinentykinkuula lentää suhahti Sevastopolin vallinsarvilta ja penkoi maata vihollisen varustuksista, ja siitä lähtien on tuhansia pommeja, tykin- ja kiväärinkuulia lakkaamatta lennellyt vallinsarviltasaartokaivantoihin ja saartokaivannoista vallinsarville, jakuolonenkeli lakkaamatta liidellyt niiden yllä.

Tuhansien kunnianhimo on kerinnyt saada siipeensä, tuhansien kerinnyttulla tyydytetyksi, paisua, tuhansien tyyntyä kuoleman helmassa. Kuinka monta ruusunpunaista ruumisarkkua ja liinaista peitettä! Muttayhä kajahtelevat vallinsarvilta samat äänet, yhä samalla ehdottomallapelolla ja vavistuksella katselevat ranskalaiset leiristään Sevastopolin vallinsarvien kellertävää, myllerrettyä maata kirkkainailtoina, meidän matruusien valleilla liikkuvia mustia haahmoja, sekälaskevat yhteen ampuma-aukkoja, joista valurautaiset tykit vihaisesti ammottavat; yhä tähystelee perämies-aliupseeri merkinantotornistakiikarilla ranskalaisten monivärisiä haahmoja, heidän pattereitaan, teltojaan, kolonnejaan, jotka liikkuvat vihreällä vuorella, jasaartokaivannoissa hulmahtelevia savupilviä – ja yhä tulvii samallakuumeisella innolla maailman eri ääriltä kirjavia ihmislaumoja vielä kirjavimpine toiveineen tuolle kohtalokkaalle paikalle. Ja kysymys, jota valtioviisaat eivät ole ratkaisseet, on yhä vielä ratkaisemattaruudilla ja verellä.

II

Sevastopolin piiritetyssä kaupungissa, bulevardilla huvimajanläheisyydessä soitti rykmentin soittokunta, ja sotilasväkeä sekä naisia käyskenteli käytävillä pyhäpäivän joutilaisuudessa. Kirkaskevätaurinko oli aamulla kohonnut englantilaisten varustustenympäriksi, siirtynyt vallinsarville, sitten kaupungin ja Nikolajevskin kasarmin kohdalle ja loistaen yhtä iloisesti kaikille laski nyt kaukaiseen siniseen mereen, joka tasaisesti keuhon hoitohopeankirkkaana.

Pitkä, hieman kyyryselkäinen jalkaväen-upseeri astui puhdasta, mutta ei aivan valkeaa hansikasta käteensä vetäen pienestä sotamiestalosta, jommoisia on rakennettu Morskaja-kadun vasemmalle puolelle, jamiettivästi silmäillen jalkoihinsa lähti astumaan ylös mäkeä bulevardille päin. Upseerin jokapäiväisten kasvojen ilme ei puhunut suurista älynkyvyistä, vaan kyllä vilpittömyydestä, neuvokkuudesta, kunnosta ja taipumuksesta säännöllisyyteen. Hänen vartalonsa oli huonosti kehittynyt, hieman kömpelö ja hänen liikkeensä olivat ujut. Päässä oli hänellä vielä melkein uusi sotilaslakki, ohut, vähänomituisen värinen sinipunerva sinelli, jonka reunuksen alta pilkistinäkyviin kultaiset kellonperät, housut jalkahihnoineen ja puhtaat, välkkyvät vasikannahkaiset saappaat. Häntä olisi saattanut pitää ulkomaalaisena, elleivät hänen kasvopiirteensä olisi ilmaisseet puhdasta venäläistä syntyperää, tahi adjutanttina taikka rykmentinmajotusmestarina (mutta silloinhan hänellä olisi ollut kannukset) tahi sitten upseerina, joka sodan ajaksi oli siirtynyt tänneratsuväestä tai ehkä kaartista. Hän olikin todella ratsuväestä siirtynyt upseeri ja ajatteli bulevardille noustessaan kirjettä, jonka juuri oli saanut entiseltä toveriltaan, sotapalveluksesta aironneelta tilanomistajalta T: n kuvernementistä ja hänen vaimoltaan, vaalean-sinisilmäiseltä Natashalta, hyvältä ystävättäreltään. Hän muisteli erästä kohtaa, jossa toveri kirjotti:

"Kun meille tuodaan *Invalid-lehti*, niin *Pupka* (näin kutsuieronsaan ullaani vaimoan) syöksyy suinpäin eteiseen, sieppaasanomalehden, juoksee sohvalle *lehtimajaan*, (jossa, muistathan, niin verrattomasti vietimme kanssasi talvi-iltoja, kun rykmenttimajaili täällä kaupungissa), ja lukee sellaisella innolla *teidän* sankaritöistänne, ettet voi sitä kuvitellakaan. Usein sanoo hänsinusta: 'Kas se Mihailov, se vasta on *kultainen mies*. Minä olen valmis syömään sen suudelmillani, kun tapaan. Hän *taistelevallinsarvilla* ja saa ehdottomasti Yrjörin, ja hänestä kirjoitetaan sanomalehtiin... j.n.e., j.n.e... niin että alan jo ollahirveän mustasukkainen sinulle'." Toisessa paikassa hän kirjotti: "meille saapuvat sanomalehdet kauhean myöhään, ja vaikka uutisiamuutenkin kuulee paljon, ei niihin kaikkiin ole luottamista. Eilenesimerkiksi kertoivat sinullekin tutut *soitannon ihailijattaret*, että meidän kasakat muka jo ovat ottaneet vangiksi Napoleonin ja että hän on lähetetty Pietariin; mutta ymmärräthän minä verran minä sitä uskon. Kertoipa meille vielä eräs Pietarista tullut (hän on ministeristössä erityisiä toimia varten, perin rakastettava ihminen, ja nyt, kun kaupungissa ei ole ketään, niin suurena *rattona* meille, ettet voi arvatakaan...) niin, hän puhuu varmana asiana, että meikäläiset ovat vallanneet Eupatorian, *niin ettei ranskalaisilla enää ole yhteyttä Balaklavan kanssa*, ja että meiltä siinä kaatui 200 miestä, vaan ranskalaisilta 15 tuhanteen. Vaimoni oli niinhaltioissaan tästä uutisesta, että *mellasti* koko yön ja sanoo, että sinä hänen aavistuksensa mukaan varmasti olit tässä taistelussa jakunnostit itseäsi."

Huolimatta niistä sanoista ja lauseista, jotka tahallani olen alleviivannut, ja kirjeen koko sävystä, muisteli alikapteeni Mihailovsanomattoman surullisella nautinnolla kalpeaa ystävätärtään ja kuinka he istuivat iltaisin lehtimajassa ja puhelivat *tunteesta*, muistelikonnon ulaanitoveriaan, kuinka hän suuttui ja joutui pietiksi, kun he kabinetissa pelasivat kopekan panoksesta, kuinka vaimo nauroihänelle, – muisteli näiden ihmisten ystävyyttä häntä kohtaan (ehkäpä hänestä tuntui siinä olevan jotain enempiäkin kalpean ystävättärensä puolelta): kaikki nuo henkilöt ympäröineen vilahdivat hänen mielikuvituksessaan ihmeellisen suloisessa ruusunhohteessa, jahymyillen muistoilleen hän kosketti kädellään taskua, jossa tuohänelle niin *armas* kirje oli.

Muistoistaan johtui alikapteeni Mihailov tahtomattaan unelmiin ja toiveisiin. "Ja kuinka Natasha ihastuukaan ja hämmästyykään", ajatteli hän astellen kapeata poikkikatua pitkin, – "kun hänyht'äkkiä saa *Invalidista* lukea kuvauksen, kuinka minä ensimmäisenä kapusin tykille ja sain Yrjönristin! Kapteeniksi pääsen varmastientisen suosituksen perusteella. Sitten ylenen helposti vielä vuorokauden kerran kenttämajuriksi, koska niin monta meikäläisistä on kaatunut, ja varmaan vielä kaatuu tässä sodassa. Ja sitten tuleetaas kahakka, ja minulle, tunnetulle miehelle, annetaan rykmentti...everstiluutnantti... Annannauha kaulaan... eversti..." – ja hän oli kenraali, joka suvaitsee käydä tervehtimässä Natashaa, toverinsaleskeä, toverinsa kuoltua näihin aikoihin, kun bulevardimusiikinsäveleet rupesivat selvempinä vyörymään hänen kuuluviinsa, kansanjoukko tulvahti häntä vastaan, ja hän näki olevansabulevardilla entisenä jalkaväen alikapteenina.

III

Hän lähestyi ensin paviljonkia ja sen vieressä seisovia soittajia, joille nuottitelineiden virkaa toimittavat kumppaninsa pitelivät ja kääntelivät nuotteja ja joiden ympärille enemmän katselemaankuin kuuntelemaan oli kokoontunut piiri kirjureja, junkkareja jalapsenhoitajia lapsineen. Paviljongin ympärillä seisoivat, istuivat ja kävelivät enimmäkseen merimiehiä, ajutantteja ja upseereja valkeathansikkaat kädessä. Bulevardin suurella lehtokujalla käyskentelikaikenlaisia upseereja ja kaikenlaisia naisia, harva hatussa, useimmat huivi päässä (tai ilman sekä huivia että hattua), muttayksikään ei ollut vanha, vaan silmään pisti, että kaikki olivat nuoria. Alhaalla varjoisilla tuoksuavilla valkoakaasia-kujillakäyskenteli ja istuskeli yksinäisiä ryhmiä.

Kukaan ei ollut erittäin iloinen tavatessaan bulevardilla alikapteeni Mihailovin, lukuunottamatta kenties kapteeni Obzhogovia ja Suslikovia, hänen rykmenttitoverejaan, jotka lämpimästi puristivat hänen kättänsä, mutta edellisellä oli kamelinnahkaiset housut eikä hansikkaita, kulunut sinelli, kasvot perin punottavat ja hikiset, toinen taas kiljui niin kovalla äänellä ja ujostelematta, että hävetti kävellä heidän kanssaan, varsinkin valkeihin hansikkaisiinpuettujen upseerien edellä, joista erästä ajutanttia alikapteeni Mihailov tervehti, ja toistakin, esikuntaupseeria, olisi voinut tervehtiä, koska oli tavannut hänet kaksi kertaa yhteisen tuttavan luona. Sitäpaitsi mitä huvia hänellä oli kävellä noiden herrojen Obzhogovin ja Suslikovin kanssa, kun he muutenkin pauskasivat kättä kuusi kertaa päivässä. Hänhän oli tullut *musiikkia kuuntelemaan*.

Häntä olisi haluttanut astua ajutantin luo, jota hän oli tervehtinyt, puhelemaan noiden herrojen kanssa – ei sen vuoksi, että mukakapteenit Obzhogov ja Suslikov sekä luutnantti Pashtetskij ja muutsaisivat nähdä hänet puhumassa heidän kanssaan, vaan yksinkertaisesti siksi, että he olivat miellyttäviä ihmisiä, tiesivät kaikki uutiset – ehkä kertoisivatkin jotain.

Vaan miksikäs alikapteeni Mihailov pelkää eikä rohkene mennä heidän luokseen? Entäs jos heidän päähänsä ei pistäkään tervehtiä minua – mieltii hän, – tai tervehtivät, mutta puhelevat vain keskenään aivan kuin minua ei olisikaan niillä mailla, tahi menevät matkoihinsa ja minä jään sinne yksin *aristokraattien* joukkoon. Sana "aristokraatti" (korkeimman missä säädyssä hyvänsä olevan valiopiirin merkityksessä) on meillä Venäjällä, missä sitä kentiesi yleensä pitäisi ollakaan, jo jonkun aikaa ollut suuresti suosittuja tunkenut yhteiskunnan kaikkiin kerroksiin ja ääriin, minne vainturhamaisuus on päässyt tunkemaan (ja mihin aikoihin ja oloihin tuosurkea viettymys ei tunge?), kauppiaiden, virkamiesten, kirjuriupseerien piiriin, Saratoviin, Mamadyschiin, Visnitaan, kaikkiallemmissä ihmisiä on. Ja koska Sevastopolin piiritetyssä kaupungissa on ihmisiä paljon, niin on siellä paljon turhamaisuuttakin, s.o. *aristokraatteja*, vaikka kuolema joka hetki vaanii jokaisen sekä *aristokraatin* että *ei aristokraatin* kintereillä.

Kapteeni Obzhogovin mielestä on alikapteeni Mihailov *aristokraatti*, alikapteeni Mihailovin mielestä on ajutantti Kalugin *aristokraatti*, koska hän on ajutantti ja "sinuttelee" toista ajutanttia. Ajutantti Kaluginin mielestä taas on kreivi Nordov *aristokraatti*, koska hän on sivusajutantti.

Turhamaisuutta, turhamaisuutta ja aina vain turhamaisuuttakaikkialla, vieläpä haudan partaalla ja ihmisissä, jotka ovat valmiit kuolemaan ylevän vakaumuksen puolesta. Turhamaisuus! Varmaankin se on meidän aikamme kuvaava piirre, meidän ajallemme omituinen sairaus. Miksikäs entisajan ihmiset eivät tienneet tästä intohimosta, kutenrokosta ja kolerasta? Miksikäs meidän aikamme on vain kolme lajia ihmisiä: niitä, jotka omaksuvat turhamaisuuden välttämättömästi olemassa olevana ja siis oikeutettuna tosiasiana ja vastustelematta alistuvat siihen; – niitä, jotka omaksuvat sen onnettomana, muttavoittamattomana olosuhteena ja vihdoin niitä, jotka itsetiedottomanorjaisesti toimivat sen vaikutuksen alaisina? Miksikäs Homeros ja Shakespeare puhuivat rakkaudesta, maineesta, kärsimyksistä, vaan meidän aikamme kirjallisuus on loppumaton keikailun ja turhamaisuuden romaani?

Alikapteeni kulki pari kertaa epäröiden ohi tuon omanylimyspiirinsä, vaan kolmannella kerralla teki ponnistuksen jaastui sen luo. Tämän piirin muodosti neljä upseeria: adjutantti Kalugin, Mihailovin tuttava, adjutantti, ruhtinas Galjtsin, jokavieläpä Kalugininkin mielestä oli hieman aristokraatti, eversti Neferdov, eräs niin kutsutuista *sadastakahdestakymmenestä kahdesta* hienon maailman miehestä (jotka virkaeron saaneina olivat uudelleenruvenneet palvelukseen ottaakseen osaa tähän sotaan) ja ratsumestari Praskuhin, myöskin yksi noista sadastakahdestakymmenestä kahdesta. Mihailoville onneksi Kalugin oli loistavalla tuulella (kenraalioli juuri puhellut hänen kanssaan hyvin tuttavallisesti jaruhtinas Galjtsin, joka oli tullut Pietarista, oli asettunut hänen luokseen asumaan): ja katsoi sopivaksi ojentaa kätensä alikapteeni Mihailoville, jota ei kuitenkaan Praskuhin tehnyt, vaikka hyvin usein oli tavannut Mihailovin vallinsarvella, monta monituistakertaa juonut hänen viiniänsä ja viinaansa, vieläpä oli hänelle kaksikymmentä ja puoli ruplaa preferanssivelkaa. Tuntematta vielä sen paremmin ruhtinas Galjtsinia, häntä ei haluttanut näyttää olevan satavallisen jalkaväen alikapteenin tuttavina. Hän vain tervehtiohimennen.

– No kapteeni, – sanoi Kalugin, – koska taas vallinsarvelle? Muistattehan kun tavattiin Schwartzin redutilla – eikö ollut kuuma? vai?

– Kuuma oli, – sanoi Mihailov, muistaen kuinka hän sinä yönä hiippiessään saartokaivantoa pitkin vallinsarvelle kohtasi Kaluginin, joka marssi hänen ohitse terhakana miehenä reippaasti kalistellen miekkaansa.

– Minun olisi oikeastaan mentävä sinne huomenna, mutta meillä on eräs upseeri sairaana, – jatkoi Mihailov – niin että...

Hän aikoi kertoa, ettei ollut hänen vuoronsa, vaan kun 8:n komppanian päällikkö oli sairaana ja komppaniaan jäisi ainoastaan vänrikki, niin hän piti velvollisuutenaan tarjoutua luutnantti Nepshisetskinsijaan ja senvuoksi menisi jo tänään vallinsarvelle. Kalugin ei häntä kuunnellut.

– Minusta tuntuu, että piakkoin tapahtuu jotakin – sanoi hän ruhtinas Galjtsinille.

– Mitä niin, ei kai tänään mitään? – kysyi arasti Mihailov, katsoen vuoroin Kaluginiin vuoroin Galjtsiniin.

Ei kukaan vastannut. Ruhtinas Galjtsin vain rypisteli kummallatavalla silmäkulmiaan, katsahti sivu hänen lakkinsa ja, oltuaan vähänaikaa ääneti, virkkoi: – Uhkea tyttö tuo tuossa punainen huivipäässä. Ettekö tunne, kapteeni?

– Se on asuntoni läheltä, erään matruusin tytär – vastasi alikapteeni.

– Mennään ja katsellaan oikein kunnollisesti.

Ja ruhtinas Galjtsin otti kainaloonsa toiselle puolelle Kaluginin, toiselle alikapteenin, edeltäpäin vakuutettuna siitä, ettei tämä voinut olla tuottamatta jälkimmäiselle suurta tyydytystä, mikä todella olikin aivan oikein.

Alikapteeni oli taikauskoinen ja piti suurena syntinä olla näin taistelua tekemisissä naisten kanssa; mutta tällä kertaahan tekeytyi aika elostelijaksi, jota ruhtinas Galjtsin ja Kalugin eivät nähtävästi kumminkaan uskoneet, mikä tavattomasti hämmästytti punahuivista tyttöä, joka monta kertaa oli huomannut kuinka alikapteeni punastui kulkiessaan hänen ikkunansa ohitse. Praskuhin kulki takana ja tuuppi ehtimiseen ruhtinas Galjtsiniatehden kaikenlaisia huomautuksia ranskankielellä; mutta kunkäytävällä ei sopinut kulkemaan neljää rinnakkain niin täytyi hänen kävellä yksin, ja vasta toisessa käänteessä voi ottaa kainaloonsa kuuluisan, urhoollisen meriupseeri *Servjagin*in, joka oli lähestynyt takaapäin ja ruvennut puheisiin hänen kanssaan, tahtoen hankinyttyä *aristokraattien* piiriin. Kuuluisa urho työnsi iloisesti jätävän kelpo kätensä Praskuhinin kainaloon, samaisen Praskuhinin, jonka kaikki ja Servjaginkin hyvin tiesivät jotenkin *mitättömäksi* mieheksi. Kun Praskuhin tehdessään ruhtinas Galjtsinille selkoatuttavuudestaan *tämän* merimiehen kanssa kuiskasi hänelle, ettäse oli kuuluisa urho, niin ruhtinas Galjtsin, joka eilen oli ollut neljännellä vallinsarvella ja nähnyt pommin räjähtävän parinkymmenen askeleen päässä itsestään ja joka niinmuodoin piti itseään ainakinyhtä suurena uroona ja arveli, että hyvin paljon mainetta

saavutetaanihan turhasta – hän ei kiinnittänyt Servjaginiin mitään huomiota! Alikapteeni Mihailoville oli niin mieluista kävellä tuossa seurassa, että hän unohti T:stä saapuneen *suloisen* kirjeen ja synkätmietteensä, jotka olivat ahdistelleet häntä nyt ennen vallinsarvellelähtöä. Eikä hän lähtenyt heidän seurastaan ennenkuin he rupesivat puhumaan vain keskenään ja karttamaan hänen katsettaan, näinhuomauttaen, että hän saattoi mennä matkaansa, ja vihdoinkin jättiväthänet siihen. Alikapteeni oli kuitenkin tyytyväinen, ja mennessäänjunkkari parooni Pesthin ohitse, joka oli viettänyt toissa yön ensikertaa viidennen vallinsarven salalinnotuksessa ja piti itseään nyttämän vuoksi sankarina, hän ei ollenkaan loukkaantunut, kun junkkarihuomattavan röyhkeällä tavalla rupesi asentoon ja otti lakin päästään.

IV

Vaan tuskin oli alikapteeni astunut yli asuntonsa kynnyksen, kunkokonaan toiset ajatukset johtuivat hänen mieleensä. Hän näki pieneen kamarinsa epätasaisine maalattioineen ja vinoine, paperillapaikattuine ikkunoineen, vanhan sänkynsä ja sen yläpuolelle naulatunmaton amatsonin kuvineen ja matolla pari tuulalaista pistoolia, likaisen karttuunipeittoisen vuoteen, jossa hänen asuintoverinsajunkkari makasi, näki Nikitansa, joka pörröistä, rasvaista tukkaansakynsien nousi lattialta; näki vanhan sinellinsä, juhtinahkaisetsaappaansa ja vallinsarvelle menoa varten laitetun eväsmytyn, jostatörrötti juustonkannikka ja viinalla täytetyn portteripullon kaula jamuisti yhtäkkiä, että hänen nyt oli mentävä koko yöksi komppaniansakanssa tykkikaivantoihin.

"Varmasti kaadun tällä kertaa", – ajatteli alikapteeni, – "tunnensen. Ja lisäksi vielä se, ettei minun olisi tarvinnut mennä, vaanitse tarjouduin. Ja ainahan se tapetaan, joka menee henkeäänkaupalle. Ja mikä tuota kirottua Nepshisetskiä sitten vaivaa? Kukaties hän ei olekaan kipeä: ja sellaisen vuoksi sitten tapetaanmies, tapetaan armotta. Vaan jos taas en kaadu, niin varmastisaan ylennyksen. Huomasin kuinka rykmentin päällikköä miellyttikun sanoin: sallikaa minun mennä, jos luutnantti Nepshisetskij onsairas. Ellei lähde majurin valtakirjaa, niin Vladimirin ristiainakin. Menenhän jo kolmattatoista kertaa vallinsarvelle. Voih,13: han on paha luku. Auttamatta kaadun, tunnen että kaadun; vaanjonkunhan täytyy mennä, eihän vänrikille uskota komppaniaa. Entäsjos tapahtuisi jotakin, – onhan kysymyksessä koko rykmentin, armeijan kunnia. Minun *velvollisuuteni* on mennä... niin pyhävelvollisuuteni. Mutta minulla on aavistus." Alikapteeni unohti etteisellinen milloin voimakkaampana milloin heikompana heräävä aavistustullut hänelle ensi kertaa silloin kun oli mentävä vallinsarvelle, eikä tiennyt että samanlainen aavistus on voimakkaampana taiheikompana jokaisella taisteluun mennessä. Saatuaan viihdykettävelvollisuuden tunnosta, joka alikapteenilla oli erittäinkehittynyt ja voimakas, hän istui tuolille ja rupesi kirjottamaanjäähvyäiskirjettä isälleen. Saatuaan kirjeensä kymmenessä minuutissakirjotetuksi, hän nousi tuolilta silmät kosteina kyynelistä ja lukienajatuksissaan kaikki rukouksensa rupesi pukeutumaan. Puolihumalainenja töykeä palvelija ojensi hänelle laiskasti uuden takin (vanha, jonka alikapteeni tavallisesti puki ylleen vallinsarvelle mennessään ei ollut paikattu).

– Miksikäs takkia ei ole paikattu? Sinä et tee muuta kuin makaat, senkin vetelys! – sanoi vihaisesti Mihailov.

– Makaan? – murahti Nikita: – saat päivät päästään juosta kuinkoira; kun väsyit, niin eläppäs: ei muka saisi edes nukahtaa!

– Olet taas juovuksissa, näen minä.

– En ole teidän rahoillanne juonut, mitäs suotta soimaatte.

– Vaiti, tolvana! – karjasi alikapteeni, valmiina lyömään miestä. Jo ennestään kiihtyneenä hän menetti nyt kokonaan malttinsa ja oliloukkaantunut Nikitan töykeydestä, vaikka muuten häntä rakasti jopahemmottelikin, ja asui hänen kanssaan jo kolmattatoista vuotta.

– Tolvana, tolvana? – matki palvelija: – miksi tolvanaksihaukutte, armollinen herra? onko nyt aika sellaiseen? synty onhaukkua.

Mihailov muisti minne oli menossa ja häntä rupesi hävettämään.

– Sinäpä vasta koettelet miehen kärsivällisyyttä, Nikita! – sanoihän lempeällä äänellä. – Tämän isäukolleni menevän kirjeen anna ollapöydällä eläkä siihen koske, – lisäsi hän punehtuen.

– Kuulen, herra – sanoi Nikita käyden hellätunteiseksi viinanvaikutuksesta, jota oli juonut, kuten sanoi *omilla rahoillaan*, järäpytteli huomattavan itkunhaluisesti silmiään.

Vaan kun alikapteeni sanoi portailla: "hyvästi, Nikita!" niin Nikita purskahti yhtäkkiä pakotettuun itkuntyrskeseen ja syöksähtisuutelemaan herransa kättä. "Hyvästi, herra!" sanoi hän nyhkyttäen. Vanha matruusin eukko, joka seisoi portailla ei naisena voinut ollahänkään sekaantumatta tähän tuntehikkaaseen kohtaukseen, vaan rupesilikaisella hihallaan pyyhkimään

silmiään ja puhua pauhaamaan ettäkyllä on nyt herroillakin päivät ja millaisia vaivoja ne ottavatpäälleen ja että hän, ihmisparka, oli jäänyt leskeksi ja kertoi josadannetta kertaa juopuneelle Nikitalle surustaan, kuinka miehensä oli jo ensimmäisessä pommituksessa kaatunut ja kuinka hänen mökkinsä oli raunioiksi ammuttu (se missä hän nyt asui, ei ollut hänen). n.e. Herransa mentyä Nikita sytytti piippunsa, pyysi isännäntytärtä hakemaan viinaa ja herkesi pian itkemästä, rupesipa vielä riitelemäänkin akan kanssa sangosta, jonka tämä muka oli särkenyt.

"Ehkäpä tulenkin vain haavotetuksi" – mietiskeli itseksenalikapteeni, kun hän illan jo hämärtäessä lähestyi komppaniansakansa vallinsarvea. – "Mutta mihin? ja kuinka? tuohonko vaituohon?" – puhui hän itseksensä koskettaen ajatuksissaan vatsaansa rintaansa, – "Jos tuohon (hän ajatteli reisiään), ja tekisikierroksen. Vaan jos tuohon pommin pirstale, niin on loppu!"

Alikapteeni saapui saartokaivantoa pitkin onnellisestitykkikaivannoille, asetti yhdessä upseerin kanssa miehet pilkkosenpimeässä työhön ja istui pieneen kuoppaan rintavarustuksensuojaan. Ammunta oli laimeaa, vain silloin tällöin välähti milloinmeikälaisten milloin *sen* puolella leimaus ja loistava pomminputki piirsi tulikaaren tummalle tähtitaivaalle. Mutta kaikki pommitputoilivat tykkikaivannon taakse ja oikealle puolelle kauas sieltä, missä alikapteeni istui pienessä kuopassaan. Hän ryyppäsi viinaa, haukkasi juustoa, sytytti paperossin, rukoili Jumalaa, ja kävi hieman nukkumaan.

V

Ruhtinas Galjtsin, everstiluutnantti Neferdov ja Praskuhin, jota eikukaan ollut kutsunut, jonka kanssa ei kukaan puhunut, vaan jokayhtäkaikki seurasi uskollisesti heidän kintereillään, kaikki läksiväntnyt bulevardilta Kaluginin luo teetä juomaan.

– No niin, sinun juttusi Vasjka Mendelistä, jäi kesken, – virkkoi Kalugin riisuttuaan sinellinsä ja istuutuen ikkunan viereiseenpehmeään mukavaan nojatuoliin, päästellen auki puhtaan hollanninpalttinaisen tärkkipaitansa kaulusta: – kuinka hän sitten joutuinaimisiin?

– Sepä oli hassua veliseni! *je vous dis, il y avait un temps, onne parlait que de ca à Petersbourg*¹ – sanoi nauraen ruhtinas Galjtsin, hypäten pianotuolilta ja istuen toiselle puolelle ikkunaalähelle Kaluginia – kerrassaan hullua. Tiedän kaikki yksityisseikkojamyöten. Ja hän rupesi hupaisesti, älykkäästi ja reippaasti kertomaanjotain rakkausjuttua, jonka tässä sivuutamme, koska se ei meitähuvita. Mutta silmiinpistävää oli, ettei ainoastaan ruhtinas Galjtsin, vaan myöskin kaikki muutkin noista herroista, jotka olivatasettuneet mikä ikkunalle mikä pianon ääreen mikä loikomaan jalatilmassa, näyttivät nyt täällä aivan toisilta ihmisiltä kuin äskenbulevardilla: poissa oli tuo naurettava pöyhkeily ja röyhkeys, jolla he kohtelivat jalkaväenupseereja; täällä omassa piirissäänhe olivat luonnollisia, varsinkin Kalugin ja ruhtinas Galjtsin, herttaisia, iloisia ja hyviä veljiä. Keskustelu koski pietarilaisiavirkatovereita ja tuttavia.

– Mitä Maslovskista?

– Kummastako? henkivartijaulaanista vai hevoskaartilaisesta?

– Minä tunsin ne molemmat. Hevoskaartilainen oli silloin vastakoulusta päässyt poikanulikka.

Entäs vanhempi – ratsumestariko?

– Oo, jo aikoja sitten.

– Vieläkös hän reuhkaa mustalaistyttönsä kanssa?

– Ei, hyljännyt on... j.n.e. samaan tapaan.

Sitten istui ruhtinas Galjtsin pianon ääreen ja lauloi mainiostierään mustalaislaulun. Praskuhin rupesi kenenkään pyytämättä laulamaan toista ääntä, ja teki sen niin hyvin, että häntä pyydettiinjatkamaan, josta hän oli hyvin mielissään.

Palvelija tuli tuoden teetä ynnä kermaa ja rinkiä hopeisellatarjottimella.

– Tarjoa ruhtinaalle, – sanoi Kalugin.

– Onpa kummallista ajatella, – virkkoi Galjtsin, ottaen teelasinja menen ikkunalle: että meillä täällä piiritetyssä kaupungissa onpianomusiikit, teetä kerman kanssa ja sellainen asunto, että tottavie toivoisin toisen samanlaisen Pietarissa.

Jos tällaista näin ei vielä olisi, – virkkoi kaikkeen tyytymätönvanha everstiluutnantti: – niin kerrassaan sietämätöntä olisikintämä alituinen odotus että jotain tapahtuu... nähdä joka päivä tapettavan ja tapettavan – loppumattomiin – jos sitten vielä täytyisi elää liassa eikä olisi mitään mukavuuksia. —

– Entäs meidän jalkaväen upseerimme, – sanoi Kalugin, – jotkaelävät miesten kanssa vallinsarvilla salalinnotuksessa ja syövätsotamiehen ruokaa, – entäs he sitten.

¹ Yhteen aikaan ei Pietarissa muusta puhuttukaan.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.